

CİN

Lataron Konsili'nde cinler ve kâfirlerin şeytanla birlikte ebedî cezaya çarptırılacağı açıklanmış, XV ve XVI. yüzyıllarda cinnî inançlar zirveye çıkmış, ayrıca Avrupa'da ve daha sonra Amerika'da cadı ve büyücülük büyük bir ilgi görmüştür. Reformcular da cin inancını kabul ettiler. Ancak ilmî ilerlemeler sonucu Protestan ülkelerde bu konu eski itibarını kaybetti. Bununla birlikte cin çıkarma, Protestanlığın bir kolu olan reforme hristiyan kilisesiyle doğu kiliselerinde hâlâ uygulanmaktadır.

İslâm öncesi Arap toplumunun inancında ruhlar âleminin, iyi ve kötü güçlerin önemli bir yeri vardı. Bazı taş ve ağaçlarda, kuyu, mağara ve benzeri yerlerde insan hayatına tesir eden varlıkların mevcudiyetine inanılıyordu. Ruhlar âleminin iyi ve faydalı olanlarını meleklerle cinlerin bir kısmı, kötü ve zararlı olanlarını da şeytanlar ve cinlerin diğer kısmı teşkil ediyordu. Câhiliye Arapları cinleri yüzünde oturan ilâhlar olarak kabul ediyor, meydana gelen pek çok olayı onların yaptığını inanıyorlardı. Kur'an-ı Kerim'in bildirdiğine göre Kureyşliler, cinlerle Allah arasında soy birliğinin olduğunu ileri sürüyor (es-Sâffât 37/158), cinleri Allah'a ortak koşuyor (el-En'âm 6/100) ve cinlere tapıyorlardı (Sebe' 34/41).

Câhiliye Arapları cinlerin de kabile ve gruplar halinde yaşadıklarına, birbirleriyle savaştıklarına, fırtına gibi bazı tabii olayların cinlerin işi olduğuna inanıyorlardı. İnsanları öldürdüklerini, kaçır-dıklarını, bazı cinlerin ise insanlara yardım ettiklerini, cinlerle evlenen insanların olduğunu kabul ediyorlardı. Cinlerin başta yılan olmak üzere çeşitli hayvanların süretine girdiklerine, genellikle tenha, kuytu ve karanlık yerlerde yaşadıklarına, insanlar gibi yiye içtiklerine, hastalıkları onların getirdiğine, delilerin cinlerin istilâsına uğramış kişiler olduğuna inanılıyordu (Câhiz, VI, 164-265; Cevâd Ali, VI, 705-730).

BİBLİYOGRAFYA:

G. Davidson, *A Dictionary of Angels*, London 1967, s. XI-XXIX, 93; DCR, s. 229-232; IDB, I, 817-824; İbnü'l-Kelbî, *Putlar Kitabı* (trc. ve nşr. Beyza Düşüngen), Ankara 1969, s. 16, 49; Câhiz, *Kitâbü'l-Hayevân*, I, 301-304; VI, 164-265; Süyûtî, *Ahkâmü'l-cenân*, Beyrut 1986; Bedreddin eş-Şiblî, *Ğarâ'ib ve 'acâ'ibü'l-cin*, Kahire 1983; a.mlf., *Ahkâmü'l-cân* (nşr. Seyyid el-Cümeylî), Beyrut, ts. (Dâru İbn Zeydün), tür.yer.; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, VI, 705-730; Abdülkadir İnan, *Eski Türk Dini Tarihi*, İstanbul 1976, s. 22-72; Riyâz Abdullah, *el-Cin ve's-şeyâtîn*, Dimaşk 1986; Ömer Süleyman el-Eşkar, *Âlemü'l-cin ve's-şeyâtîn*, Küveyt 1404/1984; D. R. Hillers v.dğr., "Demons", *EJd.*, V, 1521-1534;

L. H. Gray v.dğr., "Demons and Spirits", *ERE*, IV, 565-636; D. B. Macdonald, "Cin", *IA*, III, 192-193; a.mlf. — H. Massé, "Djinn", *EI²* (Fr.), II, 560-563; *ER*, IV, 284-286; XIII, 208-215; Bus-tânî, *DM*, VI, 553-558.

M. SÜREYYA ŞAHİN

□ KELÂM. el-Cin adıyla müstakil bir sürenin bulunduğu Kur'an-ı Kerim'de cinne, cân ve cin kelimeleri geçmektedir. Bunlardan "delilik" anlamındaki cinne üç yerde "cin topluluğu", cân iki yerde "yılan", beş yerde "cin" anlamına gelmektedir. Yirmi iki yerde geçen cin kelimesi de melek ve insan dışındaki üçüncü varlık türü karşılığında kullanılmıştır (bk. M. F. Abdülbâki, *Mu'cem*, "cân", "cin", "cinne" md.leri). Cin kelimesi sözlük ve terim mânalarıyla çeşitli hadislerde de yer almaktadır (bk. Wensinck, *Mu'cem*, "cnn" md.).

Kur'an-ı Kerim'de verilen bilgilere göre cinler de insanlar gibi Allah'a kulluk etmeleri için yaratılmıştır. Cân insan türünün mevcudiyetinden önce yakıcı ve her şeye nüfuz edici ateşten (nâr-ı semûm, mâric) halkedilmiştir. Cinlere de peygamber gönderilmiş, bir kısmı iman etmiş, bir kısmı kâfir olarak kalmıştır. Son peygamber Hz. Muhammed insanlara olduğu gibi cinlere de ilâhî emirleri tebliğ etmiştir. Cinler insanlara nisbetle daha üstün bir güce sahiptirler. Meselâ kısa sürede uzun mesafeleri katedebilir, insanlarca görülmedikleri halde onlar insanları görür, insanların bilmediği bazı hususları bilirler; fakat gaybı onlar da bilemezler. Gökteki meleklerin konuşmalarından gizlice haber almak isterlerse de buna imkân verilmez. Evlenip çoğalırlar. İblîs de cinlerdendir ve insanların yanı sıra cinlerden de yardımcılar vardır. Bazı cinler Hz. Süleyman'ın emrine girerek ordusunda hizmet görmüş, mâbed, heykel, büyük çanak, kazan gibi nesnelerin yapımında insanlarla beraber çalışmışlardır.

Hadislerde de cinlerle ilgili bazı bilgilere rastlanmaktadır. Her insanın yanında bir cin bulunduğunu, cinlerin müminlere vesvese vermeye çalıştıklarını, ancak Kur'an okunan yerde etkilerini kaybettiklerini ifade eden hadislerdeki cinler, Kur'an-ı Kerim'de "cin şeytanları" (el-En'âm 6/112) olarak kendilerinden söz edilen kötü cinler olmalıdır. Kulak hırsızlığı yapmak suretiyle gökten haber alan ve doğru yanlış öğrendiklerini arkadaşları vasıtasıyla sihirbaz veya kâhinlerin kalplerine ulaştıran cinler de aynı grupta mütalaa edilebilir. Hz. Peygamber cinlerle konuşmuş, hatta riva-

yete göre namazını bozmaya çalışan bir cini yakalamış ve onu ashaba göstermek için bir yere bağlamak istemişse de daha sonra bundan vazgeçip serbest bırakmıştır. Diğer bir rivayete göre Resûl-i Ekrem geceleyin bir grup cinle bir arada bulunmuş, onlara Kur'an okumuş, sabah olunca da durumu ashabına anlatıp yaktıkları ateşin kalıntılarını kendilerine göstermiştir (*Müşned*, VI, 153, 168; Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 132, "Şalât", 75, "Ezân", 105, "Tefsîr", 72/1-2, "Tevhîd", 7; Müslim, "Zühd", 60, "Şalât", 149, 150, 260, "Zikr", 67, "Mesâcid", 39; Tirmizî, "Tefsîr", 47).

Cinlerle ilgili âyet ve hadislerin yorumu İslâm literatüründe kendine has bir yer işgal etmiş, ayrıca cinlere ve şeytanlara tesir edip onları itaat altına alma yollarını konu edinen ve "ilmü'l-azâim" adı verilen bir ilim dalı da teşekkül etmiştir (bk. AZÂİM). Bu işlerle meşgul olanlara Türkçe'de cinci denilmiştir. İslâm kaynaklarında cinlerin mahiyeti ve mevcudiyeti, özellikleri, insanlarla ilişkileri, peygamberleri, âhiretteki durumları gibi hususlar onlarla ilgili tartışmaların ana konularını oluşturmuştur. Yine bu kaynakların bazılarında göre cinlerin mevcudiyeti konusunda eski filozoflar da fikir beyan etmişler, bir grubu duyu ve akıl yoluyla idrak edilemeyen her şey gibi cinleri de inkâr ederken bir kısmı cinlerin varlığını kabul etmiş ve onlardan "ervâh-ı süflîyye" veya "ervâh-ı mücerrede" diye söz etmiştir. İslâm filozoflarından Fârâbî, insanların aksine cinleri konuşmayan ve ölmeyen canlılar olarak kabul eder. İbn Sînâ da cin kelimesine "çeşitli şekillere girebilen, şeffaf yapılı ve konuşan latif canlı" anlamını verir. Ancak filozofa göre bu tarif, cinin varlık olarak mahiyetini açıklığa kavuşturmayıp sadece cin isminin kavram olarak ne anlama geldiğini göstermektedir (*Tis'u resâ'il*, s. 62). Fahrreddin er-Râzî ile onun görüşüne katılan bazı âlimler İbn Sînâ'nın bu açıklamasından hareketle onun, cinin sadece adını kabul edip dış dünyadaki varlığını inkâr ettiği sonucuna varmışlardır (Tehânevî, *Keşşâf*, "cin" md.; *Mefâtihü'l-gayb*, XXX, 148). Buna karşılık Elmalılı Muhammed Hamdi, haklı olarak, İbn Sînâ'nın, mahiyetleri hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olunamadığı için cinlere ait gerçek bir tarifin yapılamayacağına işaret etmek üzere söylediği bu sözden cinlerin varlığını inkâr ettiği sonucunun çıkarılamayacağını belirtmiştir (*Hak Dini*, VII, 5387).

Kelâm âlimlerine göre cinlerin varlığı sadece vahiy yoluyla bilinip ispat edile-

bilir, akıl da bunu imkânsız görmez. Mevcudiyetleri tartışma götürmeyecek şekilde Kur'an'la sabit olduğundan cinleri inkâr edenlerin küfrüne hükmeden kelâm âlimleri cinlerin mahiyeti konusunda farklı görüşler benimsemişlerdir. Bunları iki noktada toplamak mümkündür. 1. Cinler kendi başına kaim olan gayri maddî cevherlerden oluşur. Bu görüşü benimseyenlerden biri olan Gazzâlî'ye göre melekler, cinler ve şeytanlar gayri maddî cevherden oluşmaları açısından birbirlerine benzemekle birlikte -araz oluş noktasında aralarında benzerlik bulunan renk, ilim ve kudretin tür olarak birbirlerinden ayrı oluşları gibi- farklılık arzederler (*el-Mağnûn'ü'l-kebîr*, s. 16). 2. Cinler maddî cevherlerden oluşur. Ebû'l-Hasan el-Eş'arî ve Bâkîllânî başta olmak üzere bu görüşü benimseyen Eş'arîler'in çoğunluğuna göre hayat için bünye şart olmadığından her şeye gücü yeten Allah cinleri duyularla idrak edilebilen bün-yeleri olmaksızın yaratmıştır. Hayat için bün-yeyi şart koşan Mu'tezile âlimleri ile Ebû Ya'lâ el-Ferrâ ise cinlerin basit cisimlerden ibaret olduğunu kabul etmişlerdir. İbn Haldûn, duyularla algılanamadıklarından ve neye delâlet ettikleri bilinemediğinden Kur'an'da geçen melek, ruh, cin gibi kavramların müteşâbihattan kabul edilmesi gerektiğini söyler.

Çağımızda cinlerin mahiyetlerinin, "ateşe karışan" (mâric) varlıklar olmaları (er-Rahmân 55/15) dikkate alınarak karbon asidinden, "dumansız ateş"ten yaratıldıkları göz önüne alınarak canlılığını ruhtan alan ve ezelde var edilen ışınlardan, ufolardan veya enerjiden, yahut bazı hadislerde hastalıkların sebebi olarak gösterilmeleri dikkate alınarak mikroplardan ibaret olduğu tarzında birtakım görüşler ileri sürülmüşse de (Reşid Rızâ, III, 96; VII, 319; VIII, 364; Evrin, I, 254; Ahmed Hulûsi, s. 61-72; Ayberg, II, 69-72; Ateş, s. 19-20) bunlar ilmi bakımdan temellen-dirilememiş bazı teoriler niteliğindedir. Zira duyular ötesi varlıklardan olmaları sebebiyle sadece nakil yoluyla doğru bilgi edinebileceğimiz cinlerin mahiyeti hakkında naslarda atesten yaratıldıklarının ötesinde bir bilgi mevcut değildir. Bazı Haşviyye mensupları hariç İslâm âlimlerinin hemen hepsine göre mükellef yaratıklar olan cinlerin mükellefiyetin üstesinden gelebilmeleri için şuur, idrak ve irade gücüne sahip olmaları gerekir ki bu hususu çağımızda ileri sürülen görüşlerle bağdaştırmak mümkün görünmemektedir.

Kur'an'da verilen bilgilere dayanılarak cinlere peygamber gönderildiği noktasında İslâm âlimleri arasında ittifak bulunmasına rağmen bu peygamberlerin insan veya cin türünden oluşu hususunda görüş ayrılıkları vardır. Bir görüşe göre cinlere gönderilen peygamberin melek olması gerekir; diğer bir grup âlim de gönderildiği topluluğun meleklerden değil insanlardan oluşması sebebiyle insan topluluklarına yine kendi türlerinden peygamber gönderildiğini bildiren âyetle (el-İsrâ 17/94-95) insan ve cin topluluklarına içlerinden peygamberler gönderildiğine işaret eden âyeti (el-En'âm 6/130) dikkate alarak cinlere gönderilen peygamberlerin cin türünden olduğunu savunmuşlardır. Âlimlerin çoğunluğu ise cinlere kendi türlerinden peygamber gönderilmediği, insanlara gönderilen peygamberlerin aynı zamanda cinlerin de peygamberleri olduğu görüşündedir. Bir başka görüşe göre cinler arasında uyarcılar seçilmiş, onlar da insanlara gelen peygamberlerden aldıkları bilgileri cinlere tebliğ etmişlerdir (Râzî, XIII, 195). Kur'an-ı Kerim'de çeşitli milletlere gönderilen peygamberlerin kendi içlerinden seçildiği ve kendi dillerini konuştuğu önemle vurgulandığına (el-Bakara 2/129, 151; İbrâhim 14/4) ve, "Ey cin ve insan toplulukları! Size içinizden peygamberler gelmedi mi?" (el-En'âm 6/130) meâlindeki âyetlerin mevcudiyetine bakarak cinlere gönderilen peygamberlerin kendi türlerinden olduğu tarzındaki görüşü tercih etmek mümkündür. Hz. Muhammed'in cinlere de gönderilmiş bir peygamber olduğu için "Resûlû's-sekaleyn" unvanını alması ve özellikle Cin sûresinde görüldüğü üzere vahyin cinleri de kapsamaya ona has bir meziyet olarak telakki edilebilir.

İslâm âlimlerine göre cinler mutlak gaybı bilmemekle birlikte uzun süre yaşadıkları ve meleklerden haber sızdırabildikleri için insanların bilemediği bazı hususlara vâkıf olmaları mümkündür. Bunun dışında cinlere ilişkin âyetleri yorumlayarak cinlerin insanlar gibi doğan, yiyip içen, evlenip çoğalan, ölen ve hatırlanarak insanlarla ilişki kurabilen varlıklar olduğu âlimlerin çoğunluğu tarafından kabul edilir. Bazı kaynaklar, cinlerin yemek kokularıyla veya kemik vb. yemek artıklarıyla yahut hayvan dışkılarıyla beslendiğini naklederse de tercih edilen görüşe göre kendilerine özgü bir tarzda beslenirler. Yine kaynaklar cinlerin insan şeklini alabildikleri gibi hayvanlardan yılan,

kedi, köpek ve inek şekline de girebildiklerini, dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle dağlık yerlerde, harabelerde, denizlerde, çöllerde, çöplüklerde ve mezarlıklarda yaşadıklarını da kaydeder.

İnsanların cinleri görüp göremeyecekleri hususu tartışmalıdır. İbn Abbas'a atfedilen bir rivayeti delil kabul edenlere göre Hz. Peygamber dahi cinleri görmemiş, İbn Mes'ûd'a atfedilen rivayete göre ise Resûl-i Ekrem cinleri görmüş ve onlarla beraber bulunmuştur. Şâfiî'nin, cin gördüğünü söyleyen birine ta'zîr cezasının uygulanması gerektiğini söylediği, bazı hadisçilerin de böyle bir iddia sahibinin adâlet (dürüstlük) sıfatını kaybettiğine hükmettikleri nakledilir. Mu'tezile âlimleri, latif cisimlerden oluşmaları sebebiyle cinlerin fiilen görülemeyeceğini, ancak görümlerinin teorik olarak imkânsız olmadığını kabul etmişlerdir. Cinlerin insanlarla ilişkileri ve birbirlerine karşı etkileri hususunda da âlimler arasında görüş birliği yoktur. Ehl-i sünnet âlimlerine göre insanlarla cinlerin birbirlerine tesir etmeleri mümkündür. Zira Kur'an'da, faiz yiyenlerin kıyâmet günü şeytanın çarptığı kimselerin kalkışı gibi kalkacakları belirtilmiş (el-Bakara 2/275), bir hadiste de şeytanın insan bedeninde kanın dolaştığı gibi dolaştığı bildirilmiştir (Buhârî, "Ahkâm", 21, "Bed'ü'l-halk", 11). Bu tür nakiller yorumu tâbi tutulmadan zâhiriyle benimsendiği takdirde şeytanlar gibi cinlerin de insanları etkileyebileceği ve meselâ onları saralı hale getirebileceği sonucuna varılabilir. Hz. Peygamber'in, cinlerin insanlar üzerindeki etkilerinden kurtulmak ve onları tesirsiz hale getirmek için Felak ve Nâs sûrelerinin, ayrıca Âyetü'l-kürsî'nin ve Bakara sûresinden bazı âyetlerin okunmasını tavsiye etmesi de (*Müşned*, IV, 144, 146; Buhârî, "Vekâle", 10; Tirmizî, "Fezâ'ilü'l-Kur'an", 2, 3) insanların cinlerin faaliyetlerine karşı kendilerini savunabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Ebû'l-Yûsuf el-Pezdevî gibi bazı Sün-nî âlimler, cinlerin sadece vesvese vermek suretiyle insanlara etkili olabileceğini kabul ederler (*Uşûlû'd-dîn*, s. 226). Cinlerin insanlar üzerinde etkili olabileceğini benimseyenlerin bir kısmı bunun daha çok sihir ve büyü faktörlerinde ortaya çıktığını söyleyerek cinlerin bu nevi işlerde kullanılabileceğini ileri sürerler. Mânaları anlaşılmayan "havas" ve "azâim" türünden bazı metinlerin okunması yoluyla cinlerden faydalanma girişiminin de bulunulmasına huddâmcılık, bu işte

kullanıldığı söylenen cinlere de huddâm denilir. Ancak önde gelen âlimlerin çoğunluğu, cinlerin tesirinden kurtulmak veya ona mâruz kalmamak için Kur'an okuma dışında herhangi bir yola başvurulmasını tasvip etmemişlerdir. İslâm dininin ana kaynaklarında bulunmayan azâim ve havassa dair bilgiler daha çok Mısır, İran, Türk ve Hint bölgelerinde yaşayan eski kültürlerden müslümanlara intikal etmiş ve halk arasında yaygın bir şekilde benimsenen inançlar halini almıştır. Mu'tezile'den Amr b. Ubeyd ve Kâdî Abdülcebbar gibi âlimler bu hususta Sünnî görüşü paylaşırken büyük bir kısmı da cinlerin insanlar üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığı kanaatini ifade eder.

İslâm âlimleri, cinlerden kâfir olanların cehennemde zemherîr (şiddetli soğuk) türünden veya daha başka azap çeşitleriyle cezalandırılacağını kabul etmeleri ne karşılık mümin olanlarının cennette mükâfatlandırılması konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Çoğunluğa göre ilâhî buyruklara itaat eden mümin cinler cennete girecektir. Ebû Hanîfe başta olmak üzere diğer bazı âlimler ise mümin cinlerin cehennemden kurtulmak suretiyle mükâfatlandırılmış olacağı, fakat cennete giremeyeceği ve nihayet hayvanlar gibi yok edileceği görüşündedirler. A'râfta bulunacaklarını söyleyenler de vardır. Cennetle ilgili olarak Kur'an'da ve hadislerde yer alan birçok nas cinlere dair herhangi bir ifade taşımamaktadır.

Kelâma ve tefsire dair eserlerde, ayrıca hadis şerhi mahiyetindeki kitaplarda yer yer temas edilen cin konusunda müstaklî eserler de yazılmıştır. Bunların en meşhuru, Hanefî âlimlerinden Bedreddin eş-Şiblî'nin *Âkâmü'l-mercân fi aḥkâmü'l-cân* adlı eseridir (Kahire 1326). *Aḥkâmü'l-cân* (Beyrut, ts.) ve *Ğarâ'ib ve 'acâ'ibü'l-cin* (Kahire 1982) adlarıyla da yayımlanan eserde cin ve şeytan konularıyla ilgili âyetlerle hadislerden başka çeşitli bilgilere de yer verilir. Bazı zayıf ve uydurma hadislerle İsrâiliyat türünden bilgileri de ihtiva eden kitap Muhammed Ferşad tarafından *Cinlerin Esrarı* adıyla Türkçe'ye çevrilmiştir (İstanbul 1974). Bundan başka Ebû Hilâl el-Küfî'nin *Aḥbârü'l-cin* (*İzâhu'l-meknûn*, I, 41); Şa'rânî'nin *Keşfü'l-hicâb ve'r-rân 'an vechi es'ileti'l-cân* (*Keşfü'z-zunûn*, I, 1488); Abdülkerîm Ubeydât'ın *Âlemü'l-cin fi dav'i'l-kitâb ve's-sünne* (Riyad 1985); Ömer Süleyman el-Eşkar'ın

Âlemü'l-cin ve's-şeyâtîn (Beyrut 1985); Ahmed Hulûsî'nin *Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin* (İstanbul 1992, 9. bs.) ve Süleyman Ateş'in *İnsan ve İnsanüstü, Ruh, Melek, Cin, İnsan* (İstanbul 1985) adlı kitapları bu konuda yazılmış eserlerden bazılardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "cin" md.; Tehânevî, *Keşşâf*, "cin" md.; M. F. Abdülbâkî, *Mu'cem*, "cân", "cin", "cinne" md.leri; Wensinck, *Mu'cem*, "cân" md.; *Müsned*, I, 252; IV, 144, 146, 226; VI, 153, 168; Buhârî, "Menâkıbü'l-enşâr", 132, "Ezân", 105, "Şalât", 75, "Tefsîr", 17/8, 34, 72/1-2, "Aḥkâm", 21, "Vekâle", 10, "Bed'ü'l-halk", 11, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 10, "Tevhîd", 7; Müslim, "Şalât", 149, 150, 260, "Mesâcid", 39, "Zühd", 60, "Zikr", 67; Tirmizî, "Tefsîr", 47, "Fezâ'ilü'l-Kur'ân", 2, 3, "Tıbb", 16; İbn Sînâ, *Tis'ü resâ'il*, İstanbul 1298, s. 62; a.mlf., *Risâletü'l-huddâd* (*Resâ'il* içinde), Kahire 1326/1908, s. 90; İbn Kuteybe, *Üyûnü'l-aḥbâr*, II, 109; Eş'arî, *Maḳâlat* (Ritter), II, 434, 437, 440-441; İbnü'n-Nedîm, *el-Fiḥrist*, s. 367-370; Halîmî, *el-Minhâc*, I, 415; Bâkılânî, *et-Temhîd* (nşr. R. J. McCarthy), Beyrut 1957, s. 7, 316; Pezdevî, *Uşlû'l-dîn* (nşr. Hans Peter Lins), Kahire 1383/1963, s. 226; Bağdâdî, *Uşlû'l-dîn*, s. 296-297; İbn Hazm, *el-Faṣl*, V, 12-13; Gazzâlî, *el-Maḳnûn*, *U'kebr*, Kahire 1309, s. 16; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Kahire), III, 526-528; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtiḥü'l-ğayb*, Kahire, ts., I, 76-83, 89; XIII, 113, 115, 191, 195; XIV, 54; XXVIII, 31-32, 232; XXX, 148-160; Zekeriyâ b. Muhammed el-Kazvînî, *'Acâ'ibü'l-maḥlûkât* (Demiri, *Hayatü'l-ḥayevân* içinde), Kahire 1390/1970, II, 233-242; Beyzâvî, *Envârü't-tenzîl*, İstanbul 1314, I, 69; II, 16; İbn Teymiyye, *Mecmû'ü fetâvâ*, IV, 232-237, 346; XI, 306-307; XIX, 13-14; XXIV, 276-283; Bedreddin eş-Şiblî, *Aḥkâmü'l-cân* (nşr. Seyyid Cümeylî), Beyrut, ts. (Dâru İbn Zeydün), s. 15-75, 80-81, 128-131, 143-151; İbn Haldûn, *Mukaddime* (trc. Süleyman Uludağ), İstanbul 1983, II, 1096; Cürcânî, *Şerḥü'l-Mevâkıf*, İstanbul 1311, II, 512; Ali el-Kârî, *Şerḥü'l-Fıḥri'l-ekber*, Kahire 1956, s. 132; *Keşfü'z-zunûn*, I, 1488; *İzâhu'l-meknûn*, I, 41; Elmalılı, *Hak Dini*, IV, 3059; VI, 4669; VII, 5381-5417; Reşid Rıza, *Tefsîrü'l-menâr*, III, 96; VII, 319; VIII, 364; M. Saadetdin Evrin, *Çağımızın Kur'an Bilgisi*, Ankara 1973, I, 254; W. M. Watt, *Modern Dünyada İslâm Vahyi* (trc. Mehmet S. Aydın), Ankara 1982, s. 62; Mahmûd Şeltût, *Fetâvâ*, Beyrut 1403/1983, s. 22-27; Ömer Süleyman el-Eşkar, *Âlemü'l-cin ve's-şeyâtîn*, Küveyt 1404/1984, s. 11-18, 19-22, 27-29, 43-44; Süleyman Ateş, *İnsan ve İnsanüstü*, İstanbul 1985, s. 19-20, 35-50; Ahmed Hulûsî, *Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin*, İstanbul 1985, s. 61-72; Riyâz Abdullah, *el-Cin ve's-şeyâtîn*, Dimaşk 1986, s. 15-16; Fehd b. Abdurrahman er-Rûmî, *Menhecü'l-medreseti'l-akliyyeti'l-hadişe fi't-tefstir*, Beyrut 1986, I, 638, 642, 648; M. Hans Ayberg, *Arzdan Arşa Sonsuzluk Kulesi*, İstanbul 1987, II, 69-72, 85-86, 122-123; D. B. MacDonald, "Cin", *IA*, III, 192-193; a.mlf.— [H. Mas-sé], "Djinn", *EI²* (İng.), II, 546-548.

CİN SÜRESİ

(سورة الجن)

Kur'an-ı Kerim'in
yetmiş ikinci süresi.

Mekke devrinde nâzil olmuştur, yirmi sekiz âyettir. Fâsılası "elif" (ا) harfidir. Adını, bir cin topluluğunun Hz. Peygamber'den Kur'an dinlediğini bildiren birinci âyetten alır. Sürenin nüzül sebebini açıklayan rivayetlerin de temas ettiği bu dinleme olayı Ahkâf sûresinde de (46/29-31) söz konusu edilmektedir. İbn Hişâm'ın rivayetine göre (*es-Sîre*, I, 421-422) cinlerin Hz. Peygamber'in Kur'an okuyuşunu dinlemeleri, hicretten üç yıl önce Tâif dönüşü sırasında vuku bulmuştur. Bu sûreye, birinci âyetinin ilk kelimelerinden dolayı "Kul ühiye" sûresi de denilir. Kur'an'da "kul" (de ki) emriyle başlayan beş sürenin en uzunudur (diğerleri Kâfirün, İhlâs, Felak ve Nâs sûreleridir).

Cin sûresinde, Kur'an dinleyen ve onun üstün belâgatı ile yüce gerçeklerinden etkilenip imana gelen cinlerin ilâhî vahye duydukları hayranlık dile getirilirken vahyin etkili gücü ve çarpıcı özelliği ortaya konmakta, Kur'an âyetlerinin ihtiva ettiği iman gerçekleri cinleri bile etkileyip yola getirdiği halde Mekke müşriklerinin bu gerçeklere karşı direnmelerindeki tutarsızlık gözler önüne serilmektedir. Üstelik onların inancına göre cinler sıradan yaratıklar olmayıp çok defa Tanrı yerine koyarak tapıldıkları ve Tanrı'ya ait yetkilerle donatılmış sanıp sığındıkları üstün varlıklardır (bk. el-En'âm 6/100; es-Sâfât 37/158; Sebe' 34/14).

Cin sûresinin nesih hattıyla yazılmış ilk âyetleri

